

Jo plašāka domāšana, jo veselīgāka dvēseles dzīve

Intervija ar Volfu-Ulrihu Klunkeru

Volfs Ulrihs Klunkers, dzimis 1955. gadā Holcminenē, ieguvis zinātnisko grādu teoloģijā un sociālajā pedagoģijā, līdz 1985. gadam strādājis universitātē, no 1986. līdz 1995. gadam – Hardenbergas institūtā. 1994. gadā nodibinājis antroposofiskās psiholoģijas pētniecības iestādi “Delos”. Kopš 1996. gada vada fondu “Turmalīns” Blīstorfā. Līdztekus savai lektora darbībai veic pētījumus par gara vēsturi, psiholoģiju un cilvēkmācības terapeitiskajiem aspektiem. Pēdējā publikācija – “Selbsterkenntnis, Selbstentwicklung. Zur psychotherapeutischen Dimension der Anthroposophie”, Stuttgart 1997.

-Cilvēces kultūras ir attīstījušās dažādi. Vai globalizācijas tendences ietvaros pastāv tilti starp kultūrām?

-Jā, tilts ir tieši tas, ko, manuprāt, grib uzsvērt antroposofija: cilvēka pašizziņa. Tas nozīmē, ka cilvēks arvien biežāk nokļūst situācijās, kurās viņš var pārdomāt, apcerēt pats sevi. Šis ceļš caur Es ir tilts starp individualitātēm. Mēs pašlaik atrodamies pilnīgi jaunā situācijā un esam aicināti caur individuālo sevī meklēt saistību ar citiem, nevis slēpt vai nivelēt individuālo principu kādas grupas interesēs.

-Bet arī senajās kultūrās dzīvoja jautājums par Es, par to, “kas ir cilvēks?”...

-Jā, bet senajās mistērijās, kad tika piedzīvota iesvētīšana, atbilde uz jautājumu par pašizziņu bija: “Tu esi”; garīgā būtne ir “tevi”. Tā neskanēja cilvēkam kā “Es esmu” viņa individualitātes nozīmē. Tas mainījās, tikai pateicoties Kristus ietekmei: uz jautājumu par cilvēka garīgo būtību tagad jāatbild “Es esmu”, un tas ir vienīgais patiesi mūžīgais; viss cits (dvēseliskais) ir tikai laicīga parādība.

-Tas ir jaunais!

-Jā, šodien mums draud atteikšanās no individuālā principa kolektīvisma labā, pirms individualitāte būs pietiekami izveidota. To var piedzīvot arī antroposofu konferencēs. Pastāv briesmas, ka antroposofi sajūtīs sevi kā ezotēriskās kustības grupējumu, kurā visi sāks domāt gandrīz vienādi. Līdz ar to individuālais elements tiks izšķīdināts. Šai tendencei var pretoties, kopjot precīzu spriestspēju, ar kuras palīdzību jāmeklē cilvēkus vienojošais spēks. “Kādreiz Kristus teica: ‘Ko jūs esat izdarījuši mazākajam no saviem brāļiem, jūs esat izdarījuši Man’, bet šodien Kristus saka: ‘Tajā, ko domā mazākais no jūsu brāļiem, jums jāuztver Mani, Kristu, viņā domājam, un Es jūtu kopā ar jums, kad jūs cenšaties saprast cita cilvēka domas.’” (R. Šteiners) Tas ir individualitātes princips: **Kristu var satikt cita cilvēka domu domāšanā**. Kopienas veidošana notiek caur attiecībām, kas balstās cita domu izpratnē. Tas nozīmē, ka es palīdzu otram nevis no savas, bet viņa pozīcijas. Mīlestība uz tuvāko nozīmē, ka es mēģinu viņu saprast no viņa paša pozīcijas. Visas attiecības, arī jūtu attiecības, kuras tad rodas, balstās uz šo izpratni.

-Kā domāšana kļūst redzoša?

-Rūdolfs Šteiners teica, ka idejas un jēdzieni nākotnē kļūs redzoši. Domāšana kļūs redzoša, kad atraisīsies no maņu pasaules un iegūs spēju pārdomāt pārjutekliskus fenomenus. Es veidoju jēdzienus, kuri neattiecas uz maņu pasauli: “draudzība”, “mīlestība”, “lielums”, “bērnība”. Tie visi ir jēdzieni, kurus nevar domāt un saprast, balstoties uz konkrētu maņu pieredzi. Mēs tā parasti darām, taču īstenībā šie jēdzieni ir absolūti pārjutekliski...

-Bet vārds “bērnība” ir pavisam konkrēts jēdziens?

-Jā, taču jūs nevarat pamatot šo jēdzienu, norādot uz kādu atsevišķu bērnu. Arī jēdzienu “mīlestība” jūs nevarat attiecināt uz kādu konkrētu pieredzi, ar kuru šis jēdziens

būtu identificējams. Caur šo jēdzienu garīgo dimensiju, kad tie ir mūsu acu priekšā un mēs vairs nebalstāmies uz maņu pieredzi, domāšana kļūst redzoša. Vienā no vēstulēm biedriem Šteiners uzsver, cik bezgala daudz ir atkarīgs no tā, vai mēs panāksim, lai mūsu jēdzieni kļūst redzoši. Viņš saka: “Dvēsele pārdzīvo ideju pilnu gara gaismu.” “Ideju pilnu” nozīmē, ka tajā es saskaros ar idejām. Idejas ir domu vienotība. Antroposofija arī ir domu savienība. Kad es savienāju domas, dvēsele pārdzīvo gara gaismas uzliesmojumu. Šteiners formulē arī noteikumu, kas dara iespējamu šo pieredzi: “Kad maņu pasaules pieredze (*Sinnenschein*) atbalsojas cilvēkā tikai kā atmiņas.” Tas nozīmē, ka domu sasaiste ved pie gara pārdzīvojuma, un par maņu pasauli, par sajūtu pieredzi es vairs nespriežu pēc tā, kas norisinās pašreizējā acumirkļī – ko es redzu, dzirdu, jūtu utt. Es nogaidu...

-Garīgās pasaules atbalstu...

-Jā. Piemēram, situācijā, kas norisinās starp cilvēkiem: kā tā “skan” manī pēc dažām dienām, kad sajūtu iespaidi vairs tikai atskan, atbalsojas manā atmiņā? Izšķirošais ir nevis spriedums par aktuālo, sajūtās tveramo situāciju, bet atbalss – pārdzīvojums. Pateicoties šādai pamatnostājai, mēs izmainām īstenību. Sākumā mums rodas iespaids: reālais ir **šis brīdis**. Taču **šodien** tas vairs neder. Reālais brīdis parādās garīgi – brīdī, kad esmu garīgi aktīvs, kad es, tā sakot, varu dzīvi atstāt mierā tādu, kāda tā ir, nespriežot un neieklausoties savās izjūtās. Es sagaidu kopsakarību, kas veidojas tikai vēlāk, taču tā veidojas tikai tad, ja es esmu garīgi aktīvs.

To var saukt par jaunu mihaelisku realitāti. Tā ir psiholoģiskās domāšanas revolūcija. Cilvēki parasti spriež, kā viņi jūtas noteiktā brīdī, taču šodien tas vairs neizsaka lietas būtību, jo patiesa sprieduma veidošana ir kopsakarību izdibināšana, kuras atrodas pavisam citur, proti, kur es tieku tikai kā garīga būtne (domāšanas jomā). Tā ir Sliekšņa realitāte, pat realitāte viņpus Sliekšņa. Kad cilvēki psiholoģiski vai terapeitiski tiek piesieti savai mirkļa pieredzei, tas vairs nepalīdz. Pārdzīvotā situācija kļūst reāla un īstā nozīmē cilvēciska tikai saistībā ar kādu plašāku notikumu loku.

-Kā cilvēkiem var pasniegt antroposofiju, ņemot vērā Jūsu sākumā teikto?

-Šajā ziņā es eju ļoti vienkāršu ceļu, proti, balstoties uz divām pirmajām antroposofijas tēzēm (1924). Pirmā tēze sākas ar vārdiem: “Antroposofija ir izziņas ceļš”. Tas nozīmē, ka antroposofija nav nedz pasaules uzskats vai gudrību krājums, nedz noteikts celtniecības veids “ar nošķeltiem stūriem”, nedz arī īpaša pedagogija, bet tas ir izziņas ceļš. Šteiners turpina: “Antroposofija ir tas, ko cilvēks izjūt kā sirds nepieciešamību.”

Ja nejut šādu sirds nepieciešamību, tad arī neatrod ceļu pie antroposofijas. Un man nav ne mazākās intereses “aplaimot” ar antroposofiju to, kam nav šādas sirds nepieciešamības, kurš pēc tās nejaudā. Šteiners ir vēl radikālāks, viņš saka: “Par antroposofiem var būt tikai tie cilvēki, kuri pārdzīvo noteiktus izziņas jautājumus kā dzīves nepieciešamību – badu vai slāpes.” Ja nav šo jautājumu par cilvēka būtību, tad arī nevar sniegt antroposofiskas atbildes. Citādi tā kļūst par vienu no pasaules uzskatiem. Šteiners saka: “Antroposofija sniedz zināšanas, kuras ir iegūtas garīgā veidā,” – un turpmākos vārdus es uzskatu par ārkārtīgi svarīgiem, – “taču tā dara to tikai tādēļ, ka citādi cilvēka dvēselei, kas savā esamībā nonāktu pie robežas, būtu jāmirst”. Tas nozīmē, ka antroposofija sniedz zināšanas kā garīgu barību, jo citādi dvēselei būtu jāmirst. Tas taču ir kaut kas milzīgs! Dvēseles nāve šodien lielā mērā jau ir realitāte, tās atmodināšana ir iespējama tikai caur garu. Tāpēc es vienmēr atbildu: Ja pēc antroposofijas nav nekādas vajadzības, tā nevar runāt un sniegt atbildes, kurām darboties kā dzīvības spēkam.

- Mūsu laikā ir raksturīga depresija kā pašizziņas ēnas puse. Ko Jūs varat par to teikt?

- Man nāk prātā Šteintera lekcija par pašizziņas grūtībām. Runa ir par jautājumu: Kāpēc mēs dvēseliski tik bieži jūtamies nomākti? Un atbilde ir: Tādēļ, ka mums ir nosliece

ar savām domām vilkt pārāk šaurus lokus. Mums nevajadzētu tik daudz vērsties sevī, bet aktivizēt domāšanu, padarīt to elastīgu, lai ar domām varētu aptvert un pārraudzīt pēc iespējas plašāku dzīves jomu. Tas ir līdzeklis, kā veidot pozitīvas izjūtas.

– Bet tieši depresīvā stāvoklī domāšana tiek pilnīgi bloķēta, un domas riņķo tikai ap paša emocijām un problēmām...

– Tas ir sagatavošanās, profilakses jautājums, jo aktuālā depresijas brīdī nevienam nevar teikt: “Tev jādomā plašāk!” Tieši tāpat, kā nevar teikt: “Tev jāatbrīvojas no blokādes!”

Principā var teikt, ka jūtu dzīvi pozitīvi ietekmē interese par pasauli. Mans dzīves uzdevums pēc būtības nav iekšējo pārdzīvojumu rezonanse, bet manas intereses par pasauli pastarpināta izpausme. Šeit nedrīkst sajaukt simptomu ar cēloni. Ir svarīga nevis pašinterese, bet interese par pasauli. Mans Es savos pārdzīvojumos un jūtu struktūrā pauž, tā sakot, manu nostāju pasaulē. Tas ir uzsvērts arī “Dziednieciskās pedagoģijas kursā”. Tradicionālais inkarnācijas jēdziens šī kursa kontekstā nozīmētu epilepsiju, jo Es jau nav iemiesots ķermenī, kā to varētu domāt; ja tas notiek, iestājas epilepsijas lēkme. Epilepsijas lēkme iestājas, kad Es un astrālā miesa ir pārāk cieši saistīti ar ķermeni, tiek pārāk cieši tajā noturēti. Es iemiesojas pasaulē **caur miesu**. Tādēļ arī psiholoģiski un terapeitiski ir tik svarīga apziņa, ka, paplašinot saikni ar pasauli, cilvēks kāpina savu Es-sajūtu. Šī atziņa izraisīja revolūciju 20. gadsimta psiholoģijā. Runājot par depresijas terapiju, izšķirošais ir tas, kādās attiecībās ar pasauli atrodas atbilstošais cilvēks, kādu ideju atmosfērā viņš dzīvo. Tas jāņem vērā, vai arī jāpalīdz viņam izveidot šīs attiecības un atmosfēru. To var darīt, nodibinot cilvēciskas attiecības ar depresijas pārņemtu cilvēku, veidojot interjera apstākļus, vai apzināti organizējot viņa dienas režīmu. Es domāju, ka labākais līdzeklis pret depresiju ir tikties ar cilvēkiem, kuri patiesi par interesējas par kādu jomu.

– Kā Jūs skatāties uz narkomānijas fenomenu?

– Narkomānija būtībā ir mēģinājums veidot sevi par ko tādu, kas es vēl neesmu. Saprotiet, kultūra un psiholoģija, kuru esam saņēmuši kopā ar civilizāciju, grib identificēt mani ar to, kas es pašlaik esmu, un narkomānija vienmēr ir mēģinājums tikt prom no tā – tikai ar nepareiziem līdzekļiem. Es meklēju pats sevi kādā substancē vai darbībā, ar kuru totāli identificējos, jo neapzināti noraidu to, kas man tika ieaudzināts, proti: Tu esi identisks tam, ko pārdzīvo kā sevi. Jebkurai narkoterapijai būtu jā sākas ar teikumu: Es **neesmu** identisks saviem pārdzīvojumiem. Narkoterapijai cilvēkmācības skatījumā būtu jā pamatojas priekšnoteikumā – terapeits zina, ka neviens nav identisks savai pašizjūtai, sevis pārdzīvojumam.

-Bet pārsniedz to.

–Jā. Es domāju, ka narkomānijas parādība ir 20. gadsimta sākuma psiholoģijas un vispārpieņemtās antropoloģijas maldu sekas. Ir jāsaprot, ka cilvēks kļūst tāds, kādu viņš sevi iedomājas. Un arvien mazāk viņš ir tas, ko atnes sev līdzī karmiski – biogrāfiski. Ja simts gadus cilvēki domā noteiktas psiholoģijas ietekmē, viņi arī kļūst tie, par kādiem sevi uzskata no šīs psiholoģijas redzespunkta. Ja es domāju par sevi kā būtni, kas cēlusies no pērtiķa, tad es arī kļūstu pērtiķim piederīgs, tādejādi apstiprinot to, kas līdz tam ir bijis tikai nepareizs pieņēmums. Šodien tas attiecas arī uz sīkumiem cilvēku savstarpējās attiecībās. Tādēļ arī ir tik svarīgi, lai domas kļūtu plašākas. Jo plašākas ir domas, jo plašāka kļūst dvēseles dzīve un viss cilvēks. 1922. gadā sacerējumā “Psiholoģiskie aforismi” Šteiners par narkomānijas problēmu ir teicis: “Es ir ilgas pēc gara īstenošanās”. Jebkura mānija ir neapzinātas ilgas. Tas nozīmē, ka Es dzīvo no šīm ilgām, un tad, ja to neapzinās caur cilvēkmācību, ilgas materializējas un kļūst par māniju.

-Interesanti, ka (narko)mānijai īpaši pakļauti pusaudži pubertātes vecumā!

-Jā. Tas arī liecina par to, ka šī ir Es-problēma. Un Es-problēma vispār ir vissvarīgākā - līdz pat ikdienišķiem sīkumiem. Mums vēl nav tādas psiholoģijas, kas būtu spējīga tikt galā ar Es-problēmu. Manuprāt, 20. gadsimts tā arī nav sniedzis atbildi uz jautājumu par Es, un šodien mēs jau piedzīvojam šī fakta sekas.

--Vai Jūs domājat Freida psiholoģiju, viņa dziņu diktēto uzvedības motīvu attēlojumu?

-Jā, es domāju viņa astrālās cilvēka dabas aprakstu. Psihoanalīze kā impulss ir bijusi pilnīgi pareiza. Cilvēka apziņai ir jāpievēršas neapzinātajām dvēseles kārtām. Šteiners bija draudzīgās attiecībās ar Jozefu Broijeru, psihoanalīzes līdzdibinātāju. Broijers bija Špehtu ģimenes ārsts, bet Šteiners desmitgadīgā šīs ģimenes hidrocefālā dēla mājskolotājs, un tieši Šteiners spēja izārstēt šo bērnu, kurš vēlāk studēja medicīnu un kļuva par ārstu. 1924. gadā Šteiners par psihoanalīzi teica – neskatoties uz sava impulsa pamatotību, tā tomēr ir diletantisms kvadrātā, jo balstās nepareizos antropoloģijas ieskatos un izvelk no tiem nepareizus secinājumus: "Psihoanalīzē nav nekā patiesa, izņemot tās pārspīlējumus."

-Tas ir stipri teikts! Klunkera kungs, kāda ir Jūsu privātā dzīve? Vai esat laimīgs?

-Vai esmu laimīgs? Uz to, protams, ir grūti atbildēt... No kāda redzespunkta?

-No Jūsu paša.

-No paša? Šobrīd ir tā problēma, ka es ļoti daudz domāju par mūsu fondu, daudz laika prasa arī kontakti ar antroposofiskām iestādēm un lekcijas. Savu ģimeni es gandrīz vairs nesatieku. Tātad laika nozīmē tas ir pastāvīgs špagata stāvoklis. No otras puses, var teikt, tā ir moderna dzīves forma, jo apziņas dvēseles laikmets, kā zināms, vairs nenozīmē "vai nu – vai", bet "gan – gan". Tiktāl es pārdzīvoju sevi kā "cilvēku, kurš tiecas pēc laimes".

Achim Hellmich: "Je weiter das Denken, desto gesünder das Seelenleben", "Das Goetheanum", 10/2001.